

AFYONKARAHİSAR'DA KEÇECİLİK SANATI*

Serkan İLDEN*, Elçin AKÇORA**

ÖZET

Keçenin tarihi dokumadan daha eskidir. Orta Asya'daki Uygur dönemine ve Anadolu'da Hititlere kadar uzanır. Boğazköy ve Yazılıkaya gibi Hitit şehirlerindeki rölyef kabartmalarda keçe şapka ve kıyafetler giyinen insanlar tasvir edildiği görülmektedir. M.Ö. 5. veya 4. yy.'lara tarihlenen Orta Asya'da Pazırık kurganlarında ele geçen buluntular da göstermektedir ki Eski Türklerde keçenin nasıl yapıldığını bilmektedirler. Arkeologlar tarafından bu mezar yapılarında ele geçirilen bulgular, keçenin Türklerin hayatında önemli bir rol oynadığını kanıtlamaktadır. Ülkemizde keçecilik Konya, İzmir, Isparta, Şanlıurfa gibi pek çok merkezle birlikte Afyonkarahisar'da da varlığını sürdürmektedir. Şehrin kurulduğu topraklarda Türklerden önce de keçenin varlığından söz edilebilir. M.Ö. 500'lere tarihlenen Tatarlı Tümülüsü ahşap frizlerine resmedilen Pers başlıklarının ve at eyerlerinin keçe olduğu bilinmektedir. Afyon Müzesi'nde sergilenen Çavdarlı heykel grubunda yer alan Frig yaşamını yansıtan Kral-Tanrı Midas ve Çoban Attis gibi örneklerde de başlıkların keçe olduğunun düşünülmesi, bu topraklarda keçenin eski bir geçmişi olduğunu anlatmaktadır. Bu bildirinin amacı; günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan keçecilik sanatını Afyonkarahisar'da yapılan keçe çalışmaları örneğinde incelemektir.

Anahtar Sözcükler: Afyonkarahisar, Geleneksel Sanatlar, Tekstil, Keçe, Keçecilik.

THE FELT ARTS IN AFYONKARAHİSAR

ABSTRACT

The history of felt is far older than weaving, going back to the Uighur period in Central Asia and to the Hittites in Anatolia. Relief carvings found at the Hittite cities of Bogazköy and Yazılıkaya depict people wearing felt caps and clothes, and fragments of felt dating from the 4th or 5th century BC was discovered at Pazyryk in Central Asia, showing that the ancient Turks had also known how to make felt. On the evidence of findings in tombs archaeologists know that felt played an important part in the lives of the Turkish people. Felt craft in Turkey continue to exist in many centers as Konya, Izmir, Isparta, Turkey, Sanliurfa with as Afyonkarahisar. It can be mention the existence of felt making in this city before the Turks. Tatarlı tumulus which he dated to the M.Ö.500's, wooden friezes painted Persian hats and horse saddles are known to be felt. In the Çavdarlı sculpture group on display in the Museum of Afyon, illustrating the life of the Phrygian King Midas and the shepherd-god Attis, could be seen felt hats. It is describes that felt making has got an ancient history for this city. The purpose of this paper; to examine art of felt, which is facing extinction today, with the examples of the felt making in Afyonkarahisar.

Keywords: Afyonkarahisar, Traditional Arts, Textile, Felt, Felt Making.

Keçe: Koyun, tavşan, deve, lama gibi hayvanların yünleri ile tiftik keçisinin kollarının su, sabun ve ısı yardımıyla oluşturulan alkali bir ortamda liflerinin birbiri arasına girmesiyle elde edilen atkısız-çözümsüz sıkıştırılmış tekstil örneğine keçe denir (Topbaş ve Seyirci, 1984:10). Türk Dil Kurumu güncel sözlükte keçe; yapıya veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş olarak, keçeci; keçe yapan veya satan kişi olarak, keçecilik ise keçecinin yaptığı iş olarak tarif edilmektedir. Yünün keçe haline gelmesi olayı keçeleşmedir. Keçeleşme yünün fiziksel özelliklerindedir. Keçeleşmede hayvansal deri ürünü olan yün lifinin özelliklerinin yanı sıra uygulanan basınç, alkali ortam, ısı, nem, hareket ve işlem süresi de etkilidir. Zira hayvansal bir deri ürünü olan yün lifinin yapısı diğer bitkisel liflerden farklıdır. Ortasında içi hava dolu olan medula, onun etrafında korteks ve en dışında bir sıra epitel hücreden oluşan kutikula denen örtü tabakası bulunmaktadır (Bkz. Çizim 1). Örtü hücrelerinin yapısı balık pulu görünümündedir. Keçeleşme bu yapı sayesinde gerçekleşmektedir. Kutikulanın balık pulu gibi yapısından dolayı, kökleri aynı yönde iken birbirine paralel olan lifler keçeleşmez. Yün liflerinin keçeleşebilmesi için kök ve uçlarının dağınık olması gerekir. 2,5-5 cm uzunluğunda olan lifler daha kısa ve uzun olan liflere göre çabuk keçeleşir. Yağ oranı yüksek lifler iyi keçeleşir. Bu oran % 0,5'den az olmalıdır. Yün lifinin esneme özelliği keçeleşmede önemli bir etkidir. Esneme özelliği yüksek olan ince lifler, kaba liflere göre daha iyi keçeleşir. 50-80 derecede keçeleşme sağlanırken; ısının artması keçeleşmeyi de arttırmaktadır (Yalçınkaya, 2011a: 3).

Keçenin Tarihsel Gelişimi: Tarihin en erken dönemlerinden başlayarak Türk devlet ve boyları, tam yerleşik düzene geçinceye kadar yarı göçer bir yaşam sürmüşlerdir. Dolayısıyla da bu yaşamın gerektirdiği barınak, giysi ve eşyalar kullanmışlardır. Bu eşyalar arasında deri ve deriden yapılmış ürünler önemli yer tutmuştur. Göçer ve kırsal kesimde yaşayan toplumun vazgeçilmez kullanım eşyası olan keçe, Proto Türkler, Altayların kuzeyi, Sayan'ın kuzeybatısında, M.Ö. 2500'den başlayarak tarih sahnesinde görülmeye başlamıştır. İlk olarak nerede yapıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, araştırmacılar tekstilin ilk örneği olan keçenin iklim ve koşulların uygun olması nedeniyle ilk kez Orta Asya'da kullanıldığını kabul etmektedir. 1865 yılında bilim adamı Radloff ve daha sonra 1925'de Kozloff'un başlattığı arkeolojik kazılarda, Berel ve Katanda bölgelerinde;

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından 08-10 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen "1. Uluslar arası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.

* Yrd. Doç., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölüm Başkanı, serkanilden1@hotmail.com.

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema TV Bölümü L. Öğrencisi, elcin_akcora@windowslive.com.

1947 ve 1948 yıllarında ise, Sergei Rudenko'nun önderliğinde bir grup Rus arkeolog tarafından Altay Dağları eteklerinde bulunan Nion-Ula ve Pazırık çevresindeki Hun kurganlarında yapılan kazılarda M.Ö. III. yy'la tarihlenen, çok sayıda insan iskeleti ve eşyanın yanı sıra, tekstil tarihi açısından büyük önem taşıyan, keçeden yapılmış halı ve kumaş örnekleri, eyer örtüleri, ongunlar ve tözler de gün ışığına çıkarılmıştır (Ergenekon, 1999:6). Orta Asya'da ki Türk topluluklarını güçlü bir devlet anlayışıyla birleştirerek tarihte ilk göçebe imparatorluğu kuran Hunlar, keçe çadırlarda yaşamış, keçe ve deri çizmeler giymişler; keçeyi inançlarına yansıtılmışlardır. Hunlarda keçeyi kadınlar yapmış; atlı bozkır yaşamının gereksinimleri dışında, çeyiz olarak da diğer el sanatları ürünleriyle birlikte üretmişlerdir (Yalçınkaya, 2009: 8). Bununla birlikte hayvancılığın insan yaşamında önemli yer tuttuğu tüm kültürlerde keçe veya keçeyi andırabilecek çeşitli kültürel yaratılar veya üretimler görmek mümkündür. Zira M.Ö. 1650'den M.Ö. 1200'e kadar Anadolu'da hüküm süren Hititler'e ait Hattuşas yakınlarındaki Yazılıkaya'da bulunan kabartmalardaki başlıkların keçe olduğunun varsayılması, Anadolu'da keçenin erken dönemde var olduğunu kanıtlanırlıktır (Yalçınkaya, 2009: 6). Göktürklerde Hakan'ın tahta çıkış törenlerinde keçe yaygılar kullanıldığı bilinmektedir. Türklerde keçe yaygı üzerinde Hakan'ın havaya kaldırılması, bir devlet geleneği olarak Orta Çağ'da, geç dönemlere kadar sürmüştür. Göktürkler keçe giysiler, keçe çizmeler, keçe yaygılar, hayvan keçeleri kullanmışlar; keçe çadırlarda yaşamış ve inançları içinde keçeye yer vermişlerdir. Göktürk egemenliğinde konargöçer yaşam süren Uygurlar, V. Yüzyıldan başlayarak yerleşik düzene göre yaşamışlardır. Yerleşik düzen öncesi konargöçer yaşama uygun keçe giysiler, keçe çizme, kağıyla taşınabilen katlanabilir çadırlar, at keçeleri, yaygılar kullanmışlardır. Keçeyi sanatlarına yansıtan Uygurlar, yaptıkları fresk ve minyatürlerde farklı keçe başlıklarla, Mevlevi sikkesi tarzında yüksek keçe başlık ve keçe yaygılara da yer vermişlerdir (Yalçınkaya, 2009: 8). Selçuklular ve Beylikler Döneminde keçe kullanımı giysilerde, çoraplarda, çizmelerde, başlıklarda ve çeyizlerde de devam ederek önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemde kullanılan çoban kepenekleri de tepme keçeden yapılmıştır. Halkın konargöçerliğini sürdüren kesiminde ve ordunun gereksinimini karşılamak üzere, keçe çadır kullanımı sürmüştür. Osmanlılar döneminde keçe, alt kültür ürünü sayılmıştır. Saray, keçeye çok önem vermemiş; ama bazı odaların tabanları keçe kaplanmış ve çatı yalıtımında keçe kullanılmıştır. Diğer taraftan konargöçer yaşam süren halk, keçe çadır, yaygı, giysi ve çizmeler kullanmıştır. Keçenin yalıtım özellikleri Osmanlı ordusu için önemli bir stratejik unsur meydana getirmiştir (Yalçınkaya, 2009: 9). Keçe, baş giysilerinde de kullanılmış ve genellikle şekli ile giyen kişinin sınıfını ya da rütbesini gösteren birer kıyafet olmuştur. Osmanlı döneminde yüksek rütbeli kişilerin ve halk kesiminin kullandığı bu başlıklar dışında dini grupların giydikleri başlıklar da ayrı özellik taşımıştır. Çevrelerinde genellikle yeşil renge yer verilen ve çeşitli formlarda yapılan bu başlıkların bazı türlerinde tepme keçe tekniği uygulanmıştır (Çeliker, 2011: 5). Osmanlı döneminin yeniçeri askerleri, beyaz keçeden yapılmış "üsküf" veya "börk" adı verilen baş giysileri kullanmışlardır. Börk; arkaya doğru sarkan uzantısıyla yeniçerileri simgeleyen önemli bir baş giysisi olmuştur. Yeniçeriler tarafından kullanılan keçe başlıklar aynı zamanda da kendi içlerinde de değişiklik göstermiştir. Yünlüklü ve yünlüksüz keçe, üsküf ve kuka yeniçerilerin başlık türleri arasında yer almıştır. Yeniçerilerin giydikleri bu özel başlıkların dışında yine keçeden üretilen ve Osmanlı döneminin sembolü haline gelen diğer bir başlık türünü fesler oluşturmuştur (Çeliker, 2011: 5).

Afyonkarahisar'da Keçeciliğin Geçmişi ve Keçeciler Çarşısı: Şehrin kurulduğu topraklarda Türklerden önce de keçenin varlığından söz edilebilir. M.Ö. 500'lere tarihlenen Tatarlı Tümülüsü ahşap frizlerine resmedilen Pers başlıklarının ve at eyerlerinin keçe olduğu bilinmektedir. Afyon Müzesi'nde sergilenen Çavdarlı heykel grubunda yer alan Frig yaşamını yansıtan Kral- Tanrı Midas ve Çoban Attis Başları gibi örneklerde de başlıkların keçe olduğunun düşünülmesi, bu topraklarda keçenin eski bir geçmişi olduğunun kanıtıdır. Afyonkarahisar'da el sanatları, asırlardan beri o sanatın adıyla anılan arastalarda, Keçeciler Çarşısı içinde sürdürülmüştür (Yalçınkaya, 2012: 46). Genellikle iki katlı ve ahşap olan dükkânlarda, keçe yapımında kullanılan araç gereçler, yün balyaları ve geçmişten beri anı olan hallaç yaygı gibi araçlar bulunmaktadır. Çubuk, hasır, kazan, terazi, kantar gibi araç gereçlerin yanı sıra tarak makinesi, kalıp tekme makinesi ve keçe pişirme makinesi de bu mekânlarda yer almaktadır. Bu dükkânlar ışık olarak kullanılmakta; ticari faaliyet de burada gerçekleşmektedir. Afyonkarahisar'da keçe üretimi, geleneksel tepme keçe tekniğiyle yapılmaktadır. 1940'lı yıllarda adına yün sürtme makinesi de denen, mekanik olarak çalışan tarama makinesi işliklere girmiştir. İşliklerde yaygı keçesi, sedir keçeci, paspas, patik, çorap, çizme, yelek, kundak, yatak keçesi, at keçesi, kumaş, sanayi keçesi, kapı keçesinin yanı sıra gösteri ve temsil amaçlı kullanılan başlıklar da üretilmektedir. Afyonkarahisar'da en fazla üretilen keçe ise kışın soğuktan, yazın sıcaktan koruyan kırsal kesimin gereksinimi olan çobanların giydikleri kepeneklerdir. Yaygı gibi iki boyutlu ürünler ya da kepenek gibi üç boyutlu ürünler; düz ya da desenli olarak üretilmektedir. Kertik denen kabartmalar bu ürünlerde uygulanarak kertikli keçeler elde edilmektedir (Yalçınkaya, 2011b:19, 33). Geçmişte, dükkânlarda yerleşik keçeciler dışında; gezici keçeciler, köylerde ve yaylalarda açık havada keçecilik yapılmıştır. Hayvancılığın gelişmiş olması Afyonkarahisar'da keçecilik yapılmasının en önemli etkenidir. Üretimde kuzu yünü kullanılmaktadır. Yerli hammadde yanında ithal merinos yünlerinin de kullanıldığı görülmektedir. Keçecilik Afyonkarahisar merkezi dışında ilçelerde de yapılmıştır. 1844 yılında Bolvadin'de 5, Sandıklı'da 20, Şuhut'ta 1 keçeci dükkânı görülmektedir. Günümüzde kent merkezi dışında keçecilik yapılmamaktadır. Kırsal kesimin gereksinimi olan keçenin tamamı merkezden sağlanmaktadır (Topbaş ve Seyirci, 1984:10), (Yalçınkaya 2011a:6,11), (Yalçınkaya, 2012:10). Afyonkarahisar'da ki keçeciler, keçeciliği usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenmişlerdir. Genellikle babadan oğula ya da başka ustadan çırağa keçecilik öğretilmiştir. Küçük yaşta başlayan çıraklık altı yedi sene sürmüş ve kalfalığa geçmesi için ustanın izni gerekmiştir. Günümüzde Afyonkarahisar'da keçeci ustaların yanında çırak olarak yetişen kimse kalmamıştır. Bu da keçe sanatının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığının göstergesidir. Afyonkarahisar'da keçenin pirinin Ebu Said Rubbani olduğu kabul edilmektedir. Keçe yapmak için uğraşan pirin başaramayınca üzüntüsünden ağladığı; gözyaşı değen yerlerin ise keçeleşmesi ile su gerektiğini anlayıp böylece keçeyi icat ettiği anlatılmaktadır (Yalçınkaya, 2011a:14). Geçmişte tamamen bedensel güce dayalı olan keçecilik Afyonkarahisar'da 1964 ve 1976 yıllarında keçe ustası Mehmet Arpaözü tarafından getirtilen tepme makinesi ve keçe pişirme makineleri ile artık bedensel güç yerini basit makinelere bırakmıştır. Zamanla bütün işliklere bu makineler girmiş ve keçe pişirme makinesi ile keçeci hamamları işlevini kaybetmiştir. Afyonkarahisar'da gerçekleştirilen bayram törenlerinde yakın tarihe kadar geçen esnaf alayı içinde eskiden keçeciler de yer almışlar ve keçe ustaları at arabaları üstünde çubukla etrafa yün

saçmışlardır (KK). Hayvancılığın azalması, teknolojik imkânların güçlenmesi ile birlikte seçeneklerin artması sonucunda Afyonkarahisar'da keçecilik olumsuz yönde etkilenmiştir. Eskiden 150'ye çıkan dükkân sayısı yerini 7 dükkâna bırakmıştır. Bu dükkânlar içinde keçe yapımını hala devam ettiren Mehmet, Mustafa ve İsmail Erkuş kardeşler kırsal kesimden gelen kepenek talebini karşılayarak geçimlerini sürdürmektedir. Kendileri mesleği usta-çırak ilişkisi içinde babalarından öğrenmesine karşın kendi çocukları keçeciliği bir meslek olarak düşünmemekte ve bu da keçeciliğin varlığını sürdürmesinde bir sıkıntı yaratmaktadır. Birçok çırak yetiştiren ve keçe sanatını bildikleri ve öğrettikleri ile yaşatmaya çalışan, yapmış olduğu çalışmalarla keçe sanatına farklı yorumlar getirilmesine de yardımcı olan Yaşar Kocataş da aktif olarak dükkânında keçe yapmayı sürdürmesine de dükkânına kilit vuramıyor ve her gün gitmeye devam ediyor.

Afyonkarahisar'da Keçe Üretiminde Kullanılan Makineler ve Araçlar: Keçe yapımında eskiden basit el araçları kullanılırken, günümüzde teknolojinin gelişmesi ile yünün atımında hallaç makinesi; tepme işleminde keçe tepme makineleri ve pişirme işleminde keçe pişirme makineleri kullanılmaya başlanmıştır (Bkz. Resim 1). Keçe günümüzde Uşak, Konya, Eskişehir, Isparta, Balıkesir, Kars, Urfa, İzmir ve Afyonkarahisar'da varlığını sürdürmektedir. Geleneksel tepme keçe tekniği ise bugün Afyonkarahisar, Keçeciler Çarşısı'nda devam ettirilmektedir. Tepme keçe yapımı için yay, tokmak veya hallaç makinesi, hasır örtü, keçe tepme makinesi, kalıpgaç, makas, sepki, buhar kazanı, halat, boya kazanı gibi araçlar kullanılmaktadır. Diğer yardımcı maddeler ise su, sabun ve boyadır. Keçe yapımında yünün keçeleşmesi için en gerekli madde sudur. Yünü ve keçeyi renklendirmek için sentetik boya kullanılsa da doğal boya da zaman zaman tercih edilmektedir.

Çizim 1: Yün lifinin yapısı, (Yalçınkaya, 2012: 3) **Resim 1.** Hallaç Makinesi, Tepme Makinesi, Pişirme Makinesi (Akçora, 2012)

Resim 2, 3: Yünlerin serpilmesi ve su ile ıslatılması (Akçora, 2012) **Resim 4, 5:** Rulo Yapılması Asılarak Kurutulması (Akçora,2012)

Geleneksel tepme keçe yapımı üç aşamada tamamlanan bir işlemdir. Birinci işlemde yün, tarak makinesinden geçirilir ve yünün atımı yapılır, desenli keçe yapılacaksa kullanılacak desen hazırlanır. İkinci işlemde yün saçılıp sarılır, tepme ve pişirme işlemleri gerçekleştirilir. Son olarak üçüncü işlemde ise keçeleşmesi tamamlanan ürün bolca yıkanır, süzülür ve asılarak kurutulur. Keçede kullanılacak yün koyunun Mayıs ayı kırkımdan, ilk kırkımdan elde edilir. Yün kırkımdan sonra pıtrak ve pisliklerden temizlenmesi için iyice didiklenir ve ardından yay ve tokmakla lifler birbirinden tamamen ayrılan kadar atılır. Yere serilen bir hasır zemin üzerine, elyaf homojen bir şekilde serpilir (Bkz. Resim 2) desen oluşturmak için motifler yerleştirilir ve hafif ılık su ile ıslatılır (Bkz. Resim 3). Elyaf hasırla birlikte sarılarak rulo yapılır ve tepme aşamasına geçilir (Bkz. Resim 4). Hazırlanan rulo tepme işleminde dağılması için ipe sarılarak sıkıca bağlanır ve o şekilde tepme işlemine geçilir. Tepme işlemi, 30-40 dakika ayakla yapılan bir işlemdir. Tek ayakla ve sert adımla üzerine basılan rulo, bir ileri bir geri hareket ettirilerek zemin boyunca tepilir. Zemin sonuna gelindiğinde rulonun diğer tarafına geçilerek aynı işlem tekrar ettirilir. Bu tepme işlemi sonunda rulo açılarak "Çatır" denilen bozuk kenarların düzeltilmesi yapılır. İlk tepme işleminden sonra çatırısı yapılan ham keçenin "pişirme" aşamasına geçilir, yeniden ıslatılıp sarılır ve ikinci kez tepme işlemine tabi tutulur. Pişirme aşaması, sıcak ve nemli ortamda, birbirine tutunmuş elyafların sıcak su ve el veya dirsek basıncı yardımıyla iyice kenetlenmesini sağlar. En son aşamada ise keçe yıkanır ve tekrar sıkı bir rulo yapılır. Rulo yere dik bir konumda bekletilip, içinde kalan suyun iyice süzülmesi sağlanır ve asılarak kurutulur (Bkz. Resim 5).

Sonuç: Değişen toplum yapısı ve yaşam tarzı keçenin kullanım alanlarını da sınırlamıştır. Eskiden çadır örtüsü, asker çizmesi, çoban kepenegi, namazlık, yer yaygısı, şapka olarak kullanılan keçe günümüzde daha çok aksesuar ve dekoratif işlev boyutuyla öne çıkmaktadır. Üretildiği toplumun duygularını, beğenilerini ve kültürel özelliklerini aktaran bir sanat ürünü haline gelen keçe sanatı moda ve tekstil dünyasında da yerini almıştır. Keçenin kentli yaşamda ve modada yer bulması, dokusunun bedeni tahriş etmeyen ve kokmayan bir şekle dönüşmesine bağlıdır. Keçenin giyilebilir ve kullanılabilir olması onun geleneksel for-

muna farklı yorumların eklenmesine fırsat olmuştur. Keçenin bu çok yönlü özelliği Afyonkarahisar'da da fark edilmiş ve keçe sanatçıları keçeyi farklı şekillerde yorumlamışlardır. Günümüzde keçe artık pek çok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Ayakkabı keçesi, avcılarının kullandığı tapa, bir çeşit termos görevi gören ve süt kazanlarına sarılan süt keçesi, Yörüklerin ve göçerlerin bebeklerini kundaklamada kullandıkları sargı keçesi, eşya ve çeyiz taşımaya yarayan yük keçesi dışında iç dekorasyondanyalıtıma, giysiden aksesuara her alanda kullanılmıştır. Afyonkarahisar'da keçeciliği farklı boyutlara taşıyanlardan birisi de Gülenay Yalçinkaya'dır. Yalçinkaya, keçeciliğe ilk olarak Erkuş kardeşlerin yanında başlamış ve daha sonra Yaşar Kocataş'ın kalfası olarak keçe ustasından bu sanatı öğrenmiştir. Açmış olduğu sergilerle ve vermiş olduğu kurslarla keçeyi tanıtan ve çocuklara keçeciliği öğreten Yalçinkaya, keçeyi birçok insana sevdirmeyi başarmış bir sanatçıdır. Ülkemizde Konya'da birçok turist'in ilgi odağı haline gelen Mehmet Girgiç'in yaptığı çalışmalar ve İzmir Tire'de Arif Cön'ün çalışmaları keçeyi gençlere tanıtmış ve keçeye olan ilginin artmasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Altun, S. (2009). "Geleneksel Keçe Sanatının Çağdaş Takı Tasarımına Yansımaları ve Takıda Malzeme Olarak Keçe Kullanımı", Adnan Menderes Üniversitesi Karacasu Memnune İnci Meslek Yüksekokulu, I. Uluslararası Katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu, Aydın.
- Ataman, T. (1945). "Afyonda Keçeciler", Ülkü Milli Kültür Der., Cilt:8, Yeni Seri S:85, s. 5-8.
- Çeliker, D. (2011). "Geçmişten Günümüze Türklerde Keçecilik ve Keçe Yapımında Yeni Teknikler", SDÜ, GSF Hakemli Dergisi, Sayı:8, Cilt:4, s.5.
- Ergenekon, B. (1999). "Tepme Keçecilerin Tarihi Gelişimi, Renk, Desen, Teknik ve Kullanım Özellikleri", Kültür Bakanlığı Yayınları: 2331, Ankara, s.6.
- Seyirci, M., Topbaş A. (1984). "Edebiyatımızda Keçe", Halk Kültürü, İstanbul, s.113-121.
- Seyirci M., Topbaş A. (1987). "Keçe Sanatı ve Afyonda Keçecilik", Beldemiz, Ocak-Şubat-Mart, S:9, s. 10-12-15.
- Yalçinkaya, G. (2009). "Halk Plastik Sanatlarından Keçecilik ve Afyonkarahisar'da Yansıması Keçeye Ter Düştü", Elik Yayınları, Uşak, s.6-9.
- Yalçinkaya, G. (2011a). "Keçe, Afyonkarahisar'da Geleneksel Bir El Sanatı", Aytam Yayınları, Afyonkarahisar, s.3-14.
- Yalçinkaya, G. (2011b). "Afyonkarahisar'da Keçecilik", Turkish Studes, 6/ 1 Winter, s. 1931-1939.
- Yalçinkaya, G. (2012). "Afyonkarahisar'da Geleneksel Tepme Keçe Sanatı", Taşpınar Yerel Tarih ve Kültür Dergisi, sayı:7, s.46-48.

Kaynak Kişi (KK):

Kocataş, Yaşar (2012) Keçe Ustası, Afyonkarahisar, 17 Eylül 2012.

Görsel Kaynakça:

- Çizim 1. Gülenay Yalçinkaya "Afyonkarahisar'da Geleneksel Bir El Sanatı Keçe " Aytam Yayını, Afyonkarahisar, s.3.
- Resim 1,2,3,4,5: Elçin Akçora, Afyonkarahisar Keçeciler Çarşısı, 20 Eylül 2012.